Ekim 2006 Cilt:14 No:2 Kastamonu Eğitim Dergisi 667-678

TÜRKİYE'DEKİ ELİT ATLETLERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

H.Ahmet PEKEL, Latif AYDOS, Mansur ONAY
Gazi Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Ankara.

Özet

Bu çalışmanın amacı atletlerin sosyo-ekonomik durumlarının belirlenmesidir. Araştırmanın evreni Türkiye'de atletizmle uğraşan bayan ve erkek sporcular dır. Araştırmanın örneklem grubu ise Türkiye 1 ve 2 nci atletizm liginde yarışan 216 kişilik bir gruptur. Anket içeriğinde sporcunun; kişisel bilgileri, ailesinin eğitim ve ekonomik durumu, sporcunun herhangi bir sponsora sahip olup olmadığı ile ilgili sorular bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarında elde edilen verilerin frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmış, farklılıklarını test etmek için ki-kare tekniği kullanılmıştır ($p<0.01$, $p<0.05$ anlamlılık seviyesi kabul edilmiştir). Tabloların yorumu frekans ve yüzde dağılımlarına göre yapılmıştır. Her ne kadar atletizmdeki elit sporcular amatör olarak tanımlansalar da birçoğunun bu branşa yaklaşımları profesyonelcedir. Bazı sporcular faal spor hayatını erken bırakmakla birlikte, bazıları spordan maddi kazanç sağlayamadıklarını veya kulüp sayısının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum saniye ve saliselerle mücadele edilen bu spor branşında daha iyi performansı ve yüksek seviyedeki başarıyı düşürmektedir. Bu noktadan hareketle, daha iyi performans ve yüksek seviyede başarılara ulaşmak için çeşitli tavsiyelerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Track&Field, sosyoekonomik durum

A STUDY ON THE SOCIO-ECONOMIC CONDITIONS OF ELITE ATHLETES IN TURKEY

Abstract

The aim of this study was to investigate the socio-economic status of athletes in Turkey. The scope of the research covered sportsmen and sportswomen involved in athletics in Turkey. The sample group of the study consisted of 216 people competing in the 1st and 2nd athletic leagues of Turkey. Within the framework of the study , a survey was conducted in order to gather information about the personal details of the participants as well as information on their and their families' educational and socio-economic background and whether they had sponsor or not. The frequency and percentage distribution values were calculated and the qi-square technique was employed in order to identify the differences during the course of the evaluation of the data ($p<0.01$, $p<0.05$ was range of significance). The tables were evaluated according to the frequency and percentage distribution values. Although elite athletes involved in athletics, an amateur branch, move along with a professional approach end up gradually defecting from the world of business for the sake of achieving the best possible performance, some others are either quitting sports at earlier stages of their sports careers, or are attaching secondary importance to sports, giving priority to their professions as compared to the sports fields in which they are involved due to a lack of funds from sports clubs and the insufficiency of the income they get from sports activities. This situation brings down the possibility of better performance and a higher level of achievement in the field of sports for which second and milliseconds matter. Moving on this standpoint, various suggestions as to how to attain better performance and achieve a higher level of success have been made.

Keywords: *Track&Field, socio-economic status*

Giriş ve Amaç

Günümüzde tüm spor branşları arasında temel sporlardan birisi, hatta sporların "ana"sı olarak kabul edilen atletizmin, son yıllarda alınan bazı başarılara rağmen Türkiye'de istenilen seviyeye çıkamadığı görülmektedir.

Atletizm sporundaki bayan ve erkek Türkiye rekorlarımızı[14], dünya bayan ve erkek rekorları[13] ile karşılaştırdığımız zaman genel olarak sporumuzun dünyadaki gelişmeleri ne kadar geriden takip etmekte olduğunu görmekteyiz. Burada atletizm sporu, tüm spor dallarını en iyi temsil edebilecek, ölçülebilir ve objektif olduğu için örnek olarak seçilmiştir.[1]

Yüzyıllardan beri bütün dünyada 'sporların anası' olarak bilinen 'atletizm', spor branşlarının içerisinde, yukarda da belirtildiği üzere, objektif branşlardan biri olarak görülmekte ve her türlü sportif özelliğin temeli; yani kuvvetlisi, süratlisi ve dayanıklısı olarak algılanmaktadır. Atletizm, dünya genelinde birçok anne ve babanın; çocuğun eğitiminde, sosyal ruhun geliştirilmesinde, disipline olma ve mücadeleci bir yapı kazanmada, başkalarına saygılı olmada, her şeyin ötesinde kendine güven duygusunun gelişiminde tercih ettiği bir spor dalı halini almıştır.[3]

Konuya ülkeler açısından bakacak olursak atletizm, gelişmiş olsun olmasın hemen bütün ülkelerin uluslararası platformlarda ülke tanıtımı için başarılı sporcular yetiştirmeye çalıştığı alanlardan birisi olmuştur. Adını atletizmde bir dünya şampiyonası izleyinceye kadar duymadığımız bir ülke, 100 metre gibi saliselerin yarışı kazandığı bir branşta, dünya şampiyonasının finalinde sporcusunu uluslararası platformlarda sergileyerek ülke tanıtımını yapabilmektedir (Örn.: Namibya, Gana, Trinidad & Tobaco).

Bütün dünyada ulaşılan nokta bu iken, ülkemizde bu spor dalı için sıkıntımız her geçen gün büyümektedir. Gerek ülkemizde son yıllarda yaşanan ekonomik krizden doğan ve her alanda olduğu gibi spora ve özellikle de amatör spora yansıyan tasarruf tedbirlerinin bir sonucu, gerek antrenör, tesis, malzeme vb. sıkıntılar bütün amatör branşları etkilerken atletizm, cimnastik vb. gibi branşlar bundan payını almıştır. Bu tür amatör branşlara medya ve seyircinin ilgisizliği varken bir de krizlerin meydana getirdiği durum bu branşları daha da çok olumsuz etkilemiştir. Kimi zaman atletizmin bazı branşlarında çeşitli başarılar elde etsek de geçmişteki başarılı sporcuların yerini doldurabilecek sporcuları kendi içimizden yetiştirememekteyiz.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye 1. ve 2. Atletizm liginde yarışan sporcular ile atletizmi bırakan elit sporcuların sosyo-ekeonomik durumlarını belirleyerek, literatüre katkıda bulunmak ve atletizm sporunun problemlerini ortaya koymaktır.

Materyal ve Metot

Araştırma, Türkiye'de atletizm branşıyla ilgilenen bayan ve erkek lisanslı sporculara uygulanmıştır. Araştırmayı 16-35 yaşları arasında bulunan, farklı branşlarda Türkiye atletizm 1. ve 2. liginde mücadele eden toplam 216 kişilik grup oluşturmaktadır. Atletizmde lisanslı olarak yarışmalara katılan bu sporcuların 139'u koşular, 44'ü atlamalar, 32'si atmalar disiplinlerinde mücadele etmektedirler. Araştırmada atletlerin sosyo-ekonomik durumlarını araştırmak için anket uygulanmıştır. Uygulanan anket için anket taraması yapılmış ve uzman görüşler alınmıştır.

Araştırmanın güvenilirliği paralel normda Pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır. Üç şıklı soruların korelasyonu r=0.80 iken; dört, beş ve altı şıklı soruların korelasyonu r=0.89 olarak bulunmuştur.

Anket deneklere, 5-7 Nisan 2002 tarihleri arasında Ankara'da yapılan kulüpler 2nci Lig 1nci kademe yarışmaları ile 10-12 Mayıs 2002 tarihleri arasında İzmir'de yapılan kulüpler 1nci Lig 1nci kademe yarışmaları esnasında, yüz yüze görüşülerek, gönüllülük esasına göre uygulanmıştır. Veriler belirlenen örneklem gruba uygulanan anketten elde edilmiştir.

İstatistiki işlemler eksel 11.0 SPSS for Windows paket programı ile yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi için tüm sporcuların anketteki cevaplardaki frekans ve yüzde dağılımı hesaplanmışken, bazı soruların farklılıklarını test etmek için Ki-kare tekniği kullanılmış ve anlamlılık seviyesi hesaplanmıştır. Tablolar Ki-kare, frekans ve yüzde dağılımlarından hareketle yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan sporculara ait bulgular aşağıdaki tablolarda özetlenerek verilmiştir.

Tablo 1. Sporcuların Kişisel Özellikleri

Değişkenler	f	%
Cinsiyet		
Erkek	141	65.3
Bayan	75	34.7
Toplam	216	100
Yaşı		
16-17 yaş arası	31	14.4
18-19 yaş arası	47	21.8
20-22 yaş arası	69	31.9
23-29 yaş arası	49	22.7
30-35 yaş arası	20	9.3
Toplam	216	100
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	27	12.5
Lise ve dengi	137	63.4
Üniversite-Yüksekokul	51	23.6
Y.Lisans-Doktora	1	0.5
Toplam	216	100
Mesleği		
Öğrenci	136	63.1
Memur	2	0.9
Serbest	25	11.6
Mühendis	2	0.9
Öğretmen	21	9.7
Antrenör	10	4.6
Askeri per.-Polis Teş.	10	4.6
Bunların dışında	10	4.6
Toplam	216	100

Medeni hali		
Bekar	199	92.1
Evli	17	7.9
Toplam	216	100
Yetiştikleri Çevre		
Köy	29	13.4
Kasaba	14	6.5
Kent	123	56.9
Metropol kent	48	22.2
Diğer	2	0.9
Toplam	216	100

Tablo 1'e bakıldığında sporcuların %63.4'ünün lise ve dengi okullardan mezun olduğunu, %92.1'inin bekar olduğu, %56.9'unun il merkezlerinde yetiştiği, %26'sının 15-16 yaşında spora başladığı, %38.1'inin branşında milli ve %50.5'inin ise hiç milli olmadığı görülmektedir.

Tablo 2 Sporcuların Atletizmle İlgili Bilgileri

Atletizm Branşı		
Kısa Mesafe	68	31.5
Orta-Uzun Mesafe	71	32.9
Atma	32	14.8
Atlama	44	20.4
Dekatlon-heptatlon	1	0.5
Toplam	216	100
Atletizm Liglerindeki Dağılımı		
1nci Lig	99	45.8
2nci Lig	103	47.7
Kros Ligi	14	6.5
Toplam	216	100
Atletizm Yaptıkları Bölge		
Marmara	35	16.2
Ege	43	19.9
Akdeniz	20	9.3
İç Anadolu	97	44.9
Karadeniz	2	0.9
Doğu Anadolu	19	8.8
Toplam	216	100

Tablo 3 Sporcuların Atletizme Başlama Yaşı ve Başarı Durumları

Değişkenler	f	%
Atletizme Başlama Yaşı		
10 yaş ve altı	23	10.6
11-12 yaş	40	18.5
13-14 yaş	55	25.5
15-16 yaş	56	26.0
17 ve yukarısı	42	19.4
Toplam	216	100
Başarı Seviyeleri		
Olimpiyatlara Katılabilecek	13	6.1
Branşında milli	82	38.1
Türkiye Şamp.da ilk üç	61	28.2
1 ve 2nci ligde yarışan kulüplü	57	26.2
Bunların dışında	3	1.4
Toplam	216	100
Sporcuların Milli Oluş Sayısı		
Hiç milli olmamış	109	50.5
1-5 kez milli olmuş	56	25.9
6-10 kez milli olmuş	9	4.2
11-20 kez milli olmuş	19	8.8
21-49 kez milli olmuş	18	8.3
50 defadan fazla milli olmuş	5	2.3
Toplam	216	100

Tablo 4 Sporcu Ebeveynlerinin Meslek ve Eğitim Durumları

Anne Meslekleri		
Ev Hanımı	172	79.6
Memur	7	3.2
Serbest	7	3.2
İşçi	6	2.8
Öğretmen	9	4.2
Bunların dışında	15	7
Toplam	216	100
Baba Meslekleri		
Çiftçi	27	12.5
Memur	22	10.2
Serbest	75	34.7
İşçi	26	12
Öğretmen	6	2.8
Bunların dışında	60	27.8
Toplam	216	100

Anne Eğitim Düzeyleri		
Herhangi bir eğitimi yok	28	13.0
İlkokul	95	44.0
Ortaokul	32	14.7
Lise ve dengi	41	19.0
Üniversite-Yüksekokul	20	9.3
Toplam	216	100
Baba Eğitim Düzeyleri		
Herhangi bir eğitimi yok	11	5.1
İlkokul	84	38.8
Ortaokul	33	15.3
Lise ve dengi	56	25.9
Üniversite-Yüksekokul	31	14.4
Y.Lisans-Doktora	1	0.5
Toplam	216	100

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Sporcuların Ailelerinin Aylık Gelir Seviyeleri ve Dağılımı

Değişkenler	F	%
250 milyondan az	26	12.0
251-500 milyon	92	42.6
501-750 milyon	47	21.8
751 milyon-1 milyar	24	11.1
1 milyardan fazla	27	12.5
Toplam	216	100

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Sporcuların Aylık Gelirleri ve Dağılımı

Değişkenler	F	%
Geliri yok	82	38.0
150 milyondan az	66	30.6
151-250 milyon	19	8.8
251-350 milyon	15	6.9
351 milyondan fazla	34	15.7
Toplam	216	100

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Sporcuların Herhangi Bir İşte Ücret Karşılığı Çalışma Durumu ve Dağılımı

Değişkenler	F	%
Evet	60	27.8
Hayır	156	72.2
Toplam	216	100

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Sporcuların Atletizm Dışındaki Uğraşlarının Sporcunun Başarısını Etkileme Durumu ve Dağılımı

Değişkenler	F	%
Olumlu	113	52.3
Olumsuz	103	47.7
Toplam	216	100

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Sporcuların Sponsor Durumu ve Dağılımı

Değişkenler	f	%
Evet	24	11.1
Hayır	192	88.9
Toplam	216	100

Tablo 10. Sporcuların Başarı Durumu ve Gelir Durumu Arasındaki İlişki

Değişkenler	Geliri Yok		150 Milyondan Az		151-250 Milyon		251-350 Milyon		351 Milyondan Fazla		Toplam	
	F	%	f	%	f	%	F	%	f	%	F	%
Olimpiyatlarda Yarışabilecek	1	7.7	1	7.7	1	7.7	2	15.4	8	61.5	13	100
Branşında Milli	17	20.7	27	32.9	14	17.1	6	7.3	18	22.0	82	100
Türkiye Şamp.da İlk Üç	22	36.1	28	45.9	3	4.9	3	4.9	5	8.2	61	100
1 ve 2 nci Ligde Kulüplü	40	70.2	10	17.5	1	1.8	4	7.0	2	3.5	57	100
Bunların Dışında	2	66.7	0	0	0	0	0	0	1	33.3	3	100
Toplam	82	38.0	66	30.6	19	8.8	15	6.9	34	15.7	216	100

**p<0.05, *p<0.01 X^2 : 77.380*

Araştırma kapsamındaki bireylerin çoğunluğu spordaki başarıları oranda gelir sahibi olmaktadır. Sporcuların başarı durumunun gelir seviyesini etkilediği yönünde (p<0.01) anlamlılık görülmüştür.

Tablo 11. Sponsor Durumu ile Sporda Başarı Düzeyinin İlişkisi

Değişkenler	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	F	%
Olimpiyatlarda Yarışabilecek	4	30.8	9	69.2	13	100
Branşında Milli	10	12.2	72	87.8	82	100
Türkiye Şamp.da İlk Üç	8	13.1	53	86.9	61	100
1 ve 2 nci Ligde Kulüplü	2	3.5	55	96.5	57	100
Bunların Dışında	0	0	3	100	3	100
Toplam	24	11.1	192	88.9	216	100

**p<0.05, *p<0.01 X^2 : 9.143

Araştırmaya katılan bireylerin sahip oldukları sponsorlar ile başarı düzeyinin ilişkisi arasında (p<0.01) anlamlılık bulunamamıştır.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada Türkiye'de atletizm sporunu yapan elit seviyedeki atletlerin sosyo-ekonomik durumları incelenmiştir.

Araştırma toplam 250 sporcuya anket uygulaması yöntemiyle yapılmıştır. Bu sayı değeri,1998 yılında Türkiye'de elde edilen istatistiksel verilere göre Türkiye'de 3.833 lisanslı atletizm sporcusunun %6.5'ini, GSGM'nin Ağustos 2004 tarihindeki son istatistiksel verilerine göre de 15883 atletin %1.58'ini oluşturmaktadır.[7,12] Araştırma sonucu değerlendirmeye 141'i erkek, 75'i bayan olmak üzere toplam 216 sporcu katılmıştır (Tablo 1). Erkek sporcular örneklem grubun %65.3'ünü oluştururken, bayan sporcular grubun %34.7'sini oluşturmaktadır. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1998 yılı verilerine göre lisanslı atletizm yapan sporcuların %71'ini erkek sporcular oluştururken, %29'unu bayanlar oluştururken, ağustos 2004 verilerine göre atletlerin %38.04'ünü bayanlar, %61.96'sını erkek atletler oluşturmaktadır.[7,12] Araştırma sonuçları ile istatistiksel veriler paralellik göstermiştir.

Araştırmaya katılan sporcuların büyük bir çoğunluğunu 20-22 yaş grubuna ait olan sporcular oluştururken (%32) , en büyük azınlığı ise performansın genellikle düşüş gösterdiği 30 yaş ve üzerindeki (%9.3) sporcular oluşturmuştur (Tablo 1).

Katılımcıların eğitim durumlarını incelediğinde, büyük bir çoğunluğunu lise ve dengi okullardan mezun olmuş kişiler olduğu görülmüştür (Tablo 1). Ancak şu durum da göz ardı edilmemelidir ki lise ve dengi okullardan mezun olan katılımcılar araştırma esnasında halen eğitimlerine devam etmekle birlikte üniversite ve yüksek okulların çeşitli bölümlerinde eğitimlerini sürdürmektedirler. Kılcıgil'in elit sporcular üzerinde yaptığı araştırmada deneklerden %9.7'ilköğretim, %72.35'i lise ve dengi okullar, %16.6'sı üniversite veya yüksekokul, %1.38'i y.lisans veya doktora mezunudurlar.[12] Yorulmazlar ve arkadaşlarının Türkiye ve dünyadaki elit Badmintoncular üzerinde yaptığı çalışmada badminton sporuna yönelmede eğitim düzeyinin etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir.[15] Bu bulgular araştırma sonuçları ile paralellik göstermiştir (Tablo 1).

Araştırmaya katılanların meslek grupları incelendiğinde %63.1 gibi büyük bir çoğunluğun öğrenci olduğu dikkat çekmektedir. Bu sonuçtan, elit sporcuların eğitim durumlarını aksatmadığı veya başka bir ifadeyle sporun eğitimi engelleyici değil teşvik edici yönü olduğu sonucuna varabilmekteyiz. Deneklerin büyük bir çoğunluğunun son bitirdiği okulun lise ve dengi okul olması ve yine deneklerden büyük bir çoğunluğun öğrenci olmasından hareketle deneklerin çoğunun akademik eğitimi bitirmiş veya akademik eğitime devam etmekte olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca deneklerin akademik eğitimli olduğundan sorularımızı sağlıklı değerlendirdiklerini kabul edebiliriz (Tablo 1).

Araştırmaya katılanların medeni hal durumlarına baktığımızda büyük bir çoğunluğun bekar olduğu belirtilmiştir. Bu durum bize performans sporlarından biri olan atletizmde evlilik sonrası süreklilik ve başarının zor olduğunu göstermektedir. Bir başka yönden evli deneklerden büyük bir çoğunluğun erkek oluşu bayanların bu sporu evlilik sonrasında devam ettirmedikleri sonucunu vermiştir (Tablo 1).

Araştırmaya katılanların geldiği yerleşim yeri çoğunlukla il merkezleridir. Büyüme ve ilköğretim çağında deneklerimizin spora yönelme aşamasında sosyal çevre unsurlarından herhangi bir baskı görmedikleri ve bunun aksine sosyal çevrenin teşvik edici bir konumda olduğunu söyleyebiliriz (Tablo 1).

Araştırmaya katılan elit seviyedeki sporculardan %31.5'i kısa mesafe koşucusu (100-200-400m., 100m.engelli bayanlar, 110m.engelli erkekler, 400m.engel) , %32.9 orta ve uzun mesafe koşucusu (800-1500-3000-5000-10000m., Maraton, 3000m.engelli) , %14.8 atma (gülle, disk, cirit, çekiç) , %20.4 atlama (uzun, üç adım, yüksek, sırıkla yüksek atlama) branşındadırlar. Ayrıca %0.5 dekatloncu (onlu branş) araştırmaya katılmıştır (Tablo 2).

Araştırma yaz aylarında düzenlenen kulüplü pist yarışmaları esnasında yapılmasına rağmen araştırmaya katılımın büyük bir çoğunluğu yine de orta-uzun mesafeciler tarafından olmuştur. Aslında atletizmin geneline baktığımızda da durum pek farklı değildir. Konuyu atletizmle birlikte birçok amatör branşın en büyük sıkıntılarından biri olan maddi etkenler açısından incelediğimizde orta-uzun mesafe koşucularının diğer atletlere oranla daha çok gelir elde ettikleri bilinmektedir. Zira orta-uzun mesafe koşucuları sadece pist yarışlarını koşmakla kalmayıp, birçoğu kış aylarında düzenlenen ve hemen hepsinde tatminkar maddi ödüller dağıtılan kros (27 Aralık Atatürk koşusu, Avrasya maratonu,19 mayıs yarı maratonu, vb.) yarışmalarına katılmaktadırlar. Durum böyle olunca atletizmde uzun mesafe koşucularının daha uzun yıllar faal spor yapabildiği sonucuna varılabilir (Tablo 2).

Kulüp durumları göz önüne alındığında araştırmaya katılan sporculardan %45.8'i birinci ligden, %47.7'si ikinci ligden ve %6.5'i kros liginden olduğu görülmüştür (Tablo 2). Ayrıca araştırmaya Türkiye 1nci liginden 8 bayan ve 8 erkek, Türkiye ikinci liginden de 5 bayan ve 7 erkek kulübü olmak üzere toplam 28 kulüp katılmıştır. Atletizm Federasyonu tarafından 2002 yılında pistlerde ve kros liglerinde yarışacak toplam 48 kulüp bildirilmiştir.[2] Böylece araştırmamıza katılan kulüp sayısı federasyondan elde edilen kulüplerin %58.3'ünü oluşturmaktadır (Tablo 2).

Deneklerin hangi bölgede atletizmle uğraştığını incelediğimizde, büyük bir çoğunluğun İç Anadolu Bölgesinden olduğu belirtilmiştir. Araştırmamıza Güney Doğu Anadolu bölgesinden herhangi bir sporcu katılmadığı dikkat çekmiştir. Buradan anlaşılmaktadır ki bu bölgemizde atletizm sporuna gereken ilgi gösterilmemektedir (Tablo 2).

Araştırmaya katılan deneklerin birçoğunun atletizme 15-16 yaşlarında başladığı belirtilmiştir. Literatürler incelendiğinde birçok spor branşında olduğu gibi atletizmde de spora başlamanın en uygun yaşı 8-10 yaşları arası olduğu bilgisine varılmıştır.[5,6,10] Bompa'ya göre spor uygulamasına başlama yaşı atletizmde 10-12 iken, özel antrenmana başlama yaşı 13-14, yüksek verim antrenmanına başlama yaşı ise 18-23'tür.[5] Ancak yaptığımız araştırmada yukarıdaki bilgiler doğrultusunda atletizme başlama yaşının ortalama 14.1 olduğunu görmekteyiz. Bu belirtiler ışığında deneklerin atletizme başlama yaş ortalamaları ele alındığında atletizme, özel antrenmana başlama yaş ortalaması olan 12-14 yaş sınırlarından bile geç başladıkları anlaşılmaktadır. Bu çalışma sonuçları Bompa'nın yaptığı çalışmayla paralellik göstermemektedir (Tablo 3).

Araştırmaya katılan deneklerin başarı seviyelerini incelediğinde, büyük bir çoğunluğunun Türkiye Şampiyonalarında ilk üç dereceyi alabilecek ve her an milli olabilecek sporculardan oluştuğu görülmektedir. (Tablo 3).

Araştırmaya katılan deneklerin milli oluş sayılarına baktığımızda, yarıya yakınının en az bir defa milli takımda yarışmış sporculardan oluştuğu görülmektedir. Bu durumda araştırmanın elit seviyedeki sporculara uygulandığını söyleyebiliriz (Tablo 3).

Araştırmaya katılan sporcuların birçoğunun anne mesleğinin ev hanımı olduğu belirtilmiştir (Tablo 4). Kılcıgil'in elit sporcular üzerinde yaptığı bir araştırmaya göre deneklerin anne mesleklerinin %61.3'ünün ev hanımı, %9'unun memur, %10.3'ünun serbest meslek sahibi, %3.3'ünün işçi, %3.3'ünün öğretmen, %13'ünün emekli olduğunu belirtilmiştir.[12] Bakır ve arkadaşlarının elit bayan voleybolcular üzerinde yaptığı bir araştırmada deneklerin %68.2'sinin annelerinin ev hanımı olduğu belirtilmiştir.[4] Bu iki araştırma atletler üzerinde yapılan çalışmayla büyük oranda paralellik göstermektedir (Tablo 4).

Araştırmaya katılan sporcuların babalarının meslek dağılımına bakıldığında, %12.5'inin çiftçi, %10.2'sinin memur, %34.7'sinin serbest meslek sahibi, %12'sinin işçi, %2.8'inin öğretmen ve %27.3'ünün ise diğer meslek gruplarına ait olduğu gözlenmiştir Kılcıgil'in yaptığı araştırmada elit seviyedeki sporcuların baba mesleklerinin %9.7'sinin memur, %38.8'inin serbest meslek sahibi, %13.6'sının işçi, %4.1'inin öğretmen, %28.8'inin emekli, %2.58'inin ise diğer meslek gruplarına ait olduğu belirtilmiştir.[22] Bakır ve arkadaşlarının elit bayan voleybolcular üzerinde yaptığı çalışmaya göre deneklerin baba meslekleri incelendiğinde %43.1'inin serbest meslek sahibi, %21'inin memur, %12.6'sının işçi olduğu belirtilmiştir.[4] Baba meslekleri açısından incelendiğinde de çalışmanın bu çalışmalarla paralellik gösterdiği gözlenmiştir (Tablo 4).

Sporcuların anne ve baba meslekleri incelendiğinde araştırmalar arasında paralellik oranının fazla oluşu ebeveynlerin gerek çocuklarını spora sevk etmede, gerekse elit seviyeye gelmelerine imkan tanımada tüm spor dalları için aynı sosyal tabakadan oldukları görüşü ortaya çıkmaktadır (Tablo 4).

Araştırmaya katılan sporcuların anne eğitim düzeylerinin dağılımlarını incelediğimizde katılımcıların annelerinin büyük bir çoğunluğunun ilk okul mezunu olduğu belirtilmiştir (Tablo 4).

Katılımcıların baba eğitim düzeyleri incelendiğinde ise annelere oranla babaların daha çok eğitim almalarına rağmen yine de en büyük oranın ilk okul mezunlarında olduğu görülmektedir. Kılcıgil'in elit sporcular üzerinde yaptığı araştırmaya göre sporcuların anne eğitim durumları: %46.6'sının ilkokul, %16.86'sının ortaokul, %26.7'sinin lise ve dengi okullardan, %8.7'sinin üniversite ve yüksekokul, %1.2'sinin ise Y.Lisans veya doktora mezunu oldukları belirtilirken; baba eğitim durumları: %29.2'sinin ilkokul, %17.1'inin ortaokul, %27.1'inin lise ve dengi okullardan, %3.94'ünün ise Y.Lisans veya doktora programından mezun olduğu belirtilmiştir.[12] Bu sonuçlar araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir (Tablo 4).

Atletizmde spora yönelme yaşı diğer spor branşlarında olduğu gibi genellikle ilköğretim safhalarında gerçekleşmektedir. Aynı zamanda atletizme olan bu eğilim tesis ve malzemeler (sentetik pist, kum havuzu vb.) açısından ele alındığında büyük illerde gerçekleşmektedir. Küçük yaşlarda spora yönelmede en büyük etkenin de aile olduğu göz önüne alındığı zaman, ailenin bile sosyal çevrelerden etkilenerek çocuklarını spora yönelttiklerini, teşvik ettiklerini görmekteyiz. Bu durum başka bir gerçeği daha ortaya çıkarmaktadır: Eğitim hiç kuşkusuz önemlidir, fakat toplumsal mentalitenin olumlu yönde gelişmekte olmasıyla aileler ilkokul mezunu bile olsalar, kendi sosyal çevreleri ve toplumsal yapının etkisiyle beraber çocuklarını spora yöneltmişler ve teşvik etmişlerdir (Tablo 4).

Araştırmaya katılan deneklerin ailelerinin gelir dağılımına baktığımızda, ailelerin birçoğunu düşük gelir seviyesine sahip oldukları belirtilmiştir. Günümüz şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda tek çocuklu bir aile olsa dahi 500 milyonluk gelirin çok yetersiz kaldığını söyleyebiliriz. Bundan dolayı atletizmle ilgilenen sporcuların aileleri genellikle ekonomik olarak vasatın altındaki kesimde yaşamaktadırlar diyebiliriz. Bu noktadan hareketle araştırma grubundaki bireylerin başarısının ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilişkisi olmadığını göstermiştir. Yorulmazlar ve arkadaşlarının Türkiye ve dünyadaki elit badmintoncular üzerinde yaptığı araştırmada elit badminton oyuncularının başarısının ailenin sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilişkisi olmadığını göstermiştir.[15] Araştırma sonuçları bu çalışma ile paralellik göstermiştir (Tablo 5).

Araştırmaya katılan deneklerin ailelerinin gelir dağılımına baktığımızda, ailelerin birçoğunu düşük gelir seviyesine sahip oldukları belirtilmiştir. Günümüz şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda tek çocuklu bir aile olsa dahi 500 milyonluk gelirin çok yetersiz kaldığını söyleyebiliriz. Bundan dolayı atletizmle ilgilenen sporcuların aileleri genellikle ekonomik olarak vasatın altındaki kesimde yaşamaktadırlar diyebiliriz. Bu noktadan hareketle araştırma grubundaki bireylerin başarısının ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilişkisi olmadığını göstermiştir. Yorulmazlar ve arkadaşlarının Türkiye ve dünyadaki elit badmintoncular üzerinde yaptığı araştırmada elit badminton oyuncularının başarısının ailenin sosyo-ekonomik düzeyleri ile ilişkisi olmadığını göstermiştir.[15] Araştırma sonuçları bu çalışma ile paralellik göstermiştir (Tablo 5).

Araştırmaya katılan deneklerin aylık gelir dağılımlarına bakıldığında, sporcuların üçte birinden fazlasının hiçbir gelirinin olmadığı, yine üçte bire yakınının ise aylık 150 milyondan az bir gelire sahip olduğu belirtilmiştir (Tablo 6). Ancak aylık geliri 350 milyondan fazla olan sporcuların büyük bir çoğunluğu bu gelirlerini atletizmden kazanmamakla birlikte gelirlerini başka bir işle meşgul olduklarından elde etmektedirler (Tablo 7). Araştırma grubundaki geliri yüksek olan sporcuların birçoğunun mesleği beden eğitimi öğretmenidir (Tablo 1).

Araştırmaya katılan sporcuların bir kısmı atletizm dışında bir işte ücret karşılığı çalıştığını belirtmiştir. Buradan bu sporcuların atletizmi ikinci planda tuttuğu sonucuna varabiliriz. Atletizm dışında herhangi bir işte para karşılığı çalışmayan sporcu oranı ise çoğunlukta kalmıştır. Ancak araştırmaya katılan deneklerin meslek durumları incelendiğinde birçoğunun (%63.1) öğrenci olduğu sonucuna varılmaktadır. Bundan dolayı deneklerimizin büyük bir çoğunluğunu öğrencilerin oluşturduğu ve imkanları olsa dahi antrenman ve eğitim dışında zamanları olmadığından eğitimleri süresince çalışmamakla birlikte, ekonomik olarak sporcuları tatmin etmeyeceğine inanan deneklerin eğitimleri sona erdiği andan itibaren işe yöneldikleri kanısına varılmıştır. Bu da deneklerin spordan beklentilerinin uzun süreli olmadığını göstermektedir (Tablo:7).

Araştırmaya katılan deneklerin atletizm dışındaki uğraşlarının başarı durumlarını etkileme durumu göz önüne alındığında deneklerin yarıdan fazlası başarılarını olumlu etkilediğini belirtirken, yarıya yakını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Olumlu etkilemesine en büyük etken sporcunun kendisini geçindirmesi için gerekli olan maddi kazancı sağlamasının, sporcuyu mutlu ederek başarısına destek olabileceği inancı hakim olmaktadır. Olumsuz etkilemesindeki en büyük etken ise yine iş vb gibi şartlarından doğan yorgunluk, bir uğraş sonrası tam dinlenememe gibi etkenler olabilir (Tablo 8).

Araştırmaya katılan deneklerin %11.1'i atletizm yaşantıları boyunca en az bir defa sponsor sahibi olmuşken, %88.9'unun spor yaşantıları boyunca herhangi bir sponsoru olmamıştır. Türkiye'de sponsorluk sistemi birçok gelişmiş ülkeye göre tam olarak sistemleşemediğinden dolayı, özellikle özel sektördeki birçok kuruluş başarılı sporcuları desteklemek istemesine rağmen sporcuya verdiği maddi desteğin tümünü veya bir kısmını devletten alamadığı için bu noktada çekimser kalmaktadır. Yürürlüğe giren son sponsorluk yasasına göre spora katkı sağlamak isteyen bir kurum veya kuruluş başarılı olan ferdi sporculara yardım edememekle birlikte yalnızca uluslararası organizasyonlar ile yarım kalmış veya tamamlanamamış tesislere maddi destekte bulunabilmektedirler.[9] Bu yönetmelik başarıyı desteklemede eksik bir unsur olarak görülmektedir (Tablo 9).

Araştırmaya katılan bireylerin başarı durumları ile gelir durumları göz önüne alındığında başarılı sporcuların genellikle iyi gelir seviyesine sahip oldukları görülmektedir (Tablo 10, $p<0.01$).

Araştırma grubundaki atletlerin sponsor durumu ile sporda başarı düzeyi arasında ilişki incelendiğinde, başarılı olan sporcuların büyük bir çoğunluğunun sponsor sahibi olamadıkları görülmüştür (Tablo 11).

Kaynaklar

1. AÇIKADA, C., ERGEN, E.; Bilim ve Spor, **Büro-Tek Matbaacılık**, Ankara, 1990
2. ATLETİZM FEDERASYONU FAALİYET PROGRAMI, Ankara, 2002
3. BAĞIRGAN, T; A.B.T.D, **sayı 36, s.3,** Ankara ,1999
4. BAKIR, M.; Bayan Voleybolcuların Spor Branşı Tercihlerinde Etkili Olan Sosyo-Ekonomik, Kültürel ve Kişisel Faktörler, **Türkiye Voleybol Federasyonu Yayınları,** İstanbul, 2000
5. BOMPA, T. O.; Antrenman Kuramı ve Yöntemi (Çev.: Tanju BAĞIRGAN) , Bağırgan Yayınevi, Ankara, 2003
6. DÜNDAR, U.; Antrenman Teorisi, **Bağırgan Yayınevi**, Ankara, 1998
7. ERGEN, E.; Ankara Amatör Spor Kulüplerinin Temel Sorunları Paneli, Ankara, 3 Şubat 2003
8. FEDERASYONLARA GÖRE SPORCU SAYISI, www.gsgm.gov.tr/istatistik, Ağustos 2004
9. GSGM SPONSORLUK YÖNETMELİĞİ, **Resmi Gazete,** 13.09.2001, s.21
10. JARVER, J.; Sürat Koşuları ve Bayrak Yarışmaları, **(Çev.: Güner GÜNGÖR) , GSGM yayınları, yayın no: 100, s.10-11**, Ankara, 1991
11. KILCIGİL, E.; Sosyal Çevre-Spor İlişkileri (Teori Ve Elit Sporculara İlişkin Bir Uygulama) , **Bağırgan Yayımevi,** Ankara,1998
12. KILCIGİL, E.; Elit Sporcularda Sosyal Çevrenin Spora Yönelmeye Etkisi, **5.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri, s. 148-149, 5-7 Kasım,** Ankara, 1998
13. **Bayanlar ve Erkekler Dünya Rekorları,** www.iaaf.org./statistic/records, 25 Mayıs 2003
14. **Türkiye'de Atletizm**, www.taf.org.tr/Türkiye'de Atletizm, 15 Mayıs 2003
15. YORULMAZLAR, M. M., BAKIR, M., KEPOĞLU, A.; Türkiye'deki ve Dünya'daki Elit Badminton Sporcularının Sosyo-Ekonomik Analizi, 7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Özetleri, Antalya, 2002